

SELETUSKIRI

välisministri määruse “Euroopa ühenduste ainupädevuses olevast välislepingust ja valitsusasutuse ametkondlikust välislepingust Välisministeeriumile teatamise kord” eelnõu kohta

1. Sissejuhatus

15. juunil 2006 võeti Riigikogus vastu uus välissuhtlemisseadus (edaspidi VSS). Vabariigi President kuulutas VSS-i välja 29. juunil 2006 ja see jõustub 1. jaanuaril 2007.

VSS-is on ette nähtud, et välisminister kehtestab määrusega Euroopa ühenduste ainupädevuses olevast välislepingust ja valitsusasutuse ametkondlikust välislepingust Välisministeeriumile teatamise korra. Määrus kehtestatakse VSS-i § 10 lõike 3 ja § 31 lõike 2 alusel.

Euroopa ühenduste ainupädevuses olevad välislepingud on lepingud, mille üheks pooleks on kas Euroopa Ühendus (EÜ) või Euroopa Aatomienergia Ühendus (Euratom). Need lepingud saavad Eesti liikmesuse kaudu Euroopa Liidus samuti Eesti jaoks n-ö välislepinguteks, kuid nende sõlmimisele jms ei laiene VSS-i regulatsioon. Lepinguga võtab kohustusi kolmanda riigi ees EÜ, mitte Eesti Vabariik eraldi lepingupoolena.

Ametkondlik välisleping on VSS-i § 3 punkti 3 kohaselt Eesti Vabariigi riigiasutuse või omavalitsusüksuse ja välisriigi asutuse või rahvusvahelise organisatsiooni kirjalik kokkulepe, mis on sõlmitud vastavalt nende pädevusele ja mida reguleeritakse rahvusvahelise õigusega. Tuleb tähele panna, et määrusega reguleeritakse üksnes valitsusasutuse ametkondlikust välislepingust Välisministeeriumile teatamise korda. Omavalitsusüksustel ega muudel välissuhtlemispädevusega riigiasutustel peale valitsusasutuste (nagu näiteks Vabariigi Presidendi Kantselei, Riigikogu Kantselei, Riigikontroll, Õiguskantsleri Kantselei ja Riigikohus) ei ole täpselt reguleeritud kohustust oma sõlmitud ametkondlikust lepingust Välisministeeriumi teavitada. Nemad teatavad Välisministeeriumile oma lepingutest VSS-i § 4 lõike 2 alusel (välissuhtlemisasutused teavitavad Välisministeeriumi oma välissuhtlemisalasest tegevusest) vajaduse korral.

Euroopa ühenduste ainupädevuses olevast välislepingust ja valitsusasutuse ametkondlikust välislepingust Välisministeeriumile teatamine on vajalik selleks, et Välisministeeriumil kui Eesti välissuhtlemist koordineerival asutusel oleks võimalikult põhjalik ülevaade lepingulistest suhetest teiste riikidega.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Välisministeeriumi juriidilise osakonna rahvusvaheliste lepingute büroo III sekretär Peter Pedak (tel 637 7429, e-post peter.pedak@mfa.ee). Eelnõu keeleteimetaja on Välisministeeriumi juriidilise osakonna keeleekspert Piret Grigorjeva (tel 637 7409, e-post piret.grigorjeva@mfa.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus koosneb 6 paragrahvist.

Kahes esimeses paragrahvis määratakse, kes peab Välisministeeriumile teatama määruses nimetatud lepingutest.

Euroopa ühenduste ainupädevuses olevast välislepingust teatab Välisministeeriumile ministeerium, kelle valitsemisalasse leping kuulub. Üldjuhul tähendab see seda ministeeriumi (sh ministeeriumi valitsemisala asutused – ametid, inspeksioonid jms), kelle esindaja osaleb lepingu eelnõu väljatöötavas Euroopa Liidu Nõukogu töörühmas. Kui ühegi ministeeriumi ega tema valitsemisala asutuse esindaja EL Nõukogu töörühmas ei osale, ei tähenda see samas, et Välisministeeriumile lepingust ei teatata. Sel juhul on teatamise kohustus sellel ministeeriumil, kelle valitsemisalasse leping kuulub. Ministeeriumide valitsemisalad on sätestatud Vabariigi Valitsuse seaduses. Riigikantseleil ei ole valitsemisala, vaid ülesanded. Seetõttu on määruses sätestatud, et Riigikantselei teatab Välisministeeriumile Euroopa ühenduste ainupädevuses olevast välislepingust, mis kuulub tema pädevusse.

Valitsusasutuse ametkondlikust välislepingust teatab Välisministeeriumile samuti ministeerium, kelle valitsemisalasse leping kuulub. Üldjuhul tähendab see, et teatajaks ongi lepingupool ise (lepingu sõlminud ministeerium). Lisaks enda sõlmitud ametkondlikule välislepingule teatab ministeerium Välisministeeriumile aga ka oma valitsemisala asutuse sõlmitud ametkondlikust välislepingust. Välisministeeriumile lepingust teatamise kohustus on seega üksnes teisel ministeeriumil, selle ministeeriumi valitsemisala asutus ise Välisministeeriumile lepingust ei teata. Ministeerium määrab ise, kuidas teave valitsemisala asutuse sõlmitud ametkondlikust välislepingust ministeeriumini jõuab.

Maavalitsused kui üks liik valitsusasutusi kuuluvad Siseministeeriumi valitsemisalasse. Seetõttu teatab maavalitsuse sõlmitud ametkondlikust välislepingust Välisministeeriumile Siseministeerium.

Kuna Riigikantseleil ei ole valitsemisala, on määruses sätestatud, et Riigikantselei teatab Välisministeeriumile enda sõlmitud ametkondlikust välislepingust.

Paragrahvis 3 sätestatakse, millised andmed peab lepingu kohta Välisministeeriumile edastama.

Euroopa ühenduste ainupädevuses oleva välislepingu kohta teatatakse lepingu pealkiri (eesti keeles), EL Nõukogu otsuse number ja kuupäev, mil antakse Euroopa Komisjonile volitus pidada läbirääkimisi lepingu sõlmimise üle, samuti selle nõukogu otsuse number ja kuupäev, mil kiidetakse heaks lepingu eelnõu. Lisaks teatatakse lepingu sõlmimise kuupäev ja jõustumistingimused. Jõustumistingimuste all võib mõista konkreetset jõustumiskuupäeva (kui see on lepingus ette nähtud) või teatavat sündmust tulevikus (nt mingi aja möödumine lepinguosaliste viimasest üksteisele saadetud teatest, et lepingu jõustumiseks vajalikud nõuded on täidetud). Viimasel juhul ei pea ministeerium Välisministeeriumile konkreetset jõustumiskuupäeva teatama. Küll aga teatatakse Välisministeeriumile lepingu lõpetamise või lõppemise kuupäev.

Ametkondliku välislepingu kohta teatatakse lepingu pealkiri (eesti ja võõrkeeles, kui leping sõlmitakse ka võõrkeeles), viide lepingu avaldamisele valitsusasutuse veebilehel või

ametlikus väljaandes, lepingu sõlmimise kuupäev ja koht ning jõustumise kuupäev, lepingu lõpetamise või lõppemise kuupäev.

Kohustus avaldada ametkondlik välisleping asjaomase riigiasutuse või omavalitsusüksuse veebilehel või ametlikus väljaandes tuleneb VSS-i §-st 30. Välisministeeriumile ei pea seega lepingust teatamisel saatma lepingu tekste, vaid piisab viitest lepingu avaldamisele. Kui lepingut ei avaldata (nt sel põhjusel, et leping on salastatud), siis avaldamise viidet Välisministeeriumile ei saadeta. Küll aga peab edastama lepingu pealkirja ja sõlmimise ning lõpetamise andmed, sest isegi kui lepingu sisu on salastatud, peab Välisministeerium olema sellise lepingu olemasolust teadlik.

Välisministeerium haldab rahvusvaheliste lepingute andmebaasi, mis on loodud välisministri 13. mai 2002 määrusega nr 3 “Eesti Vabariigi rahvusvaheliste lepingute andmebaasi pidamise kord”. Euroopa ühenduste ainupädevuses olevaid lepinguid sellesse andmebaasi ei kanta, sest neid käsitlevad andmed on kättesaadavad EL Nõukogu veebilehel. Küll aga lisatakse andmebaasi valitsusasutuste ametkondlikud välislepingud.

Paragrahvis 4 on sätestatud, millise aja jooksul peab lepingu andmed Välisministeeriumile edastama. Selleks on aega 10 tööpäeva sündmusest, mida teates käsitletakse. Kõiki andmeid ei pea edastama korraga. Nt on võimalik, et esialgu teatatakse ametkondliku välislepingu sõlmimise aeg ja koht, järgmises teates aga jõustumiskuupäev ja avaldamisviide. Lepingu pealkirja peab teade alati sisaldama.

Paragrahvis 3 nimetatud andmete edastamise viis on elektrooniline. Andmed saadetakse Välisministeeriumi elektronpostiaadressile lepingukontakt@vm.ee.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole vastuolus EL õigusega. Määrusega reguleeritakse lepingute riigisisese menetlemise küsimusi, mida EL õigus ei reguleeri.

4. Määruse mõjud

Määruse rakendamine hõlbustab Välisministeeriumil Eesti välissuhtlemise koordineerimist, kuna sellega tagatakse Välisministeeriumi teadlikkus ka nendest välislepingutest, mille sõlmimise ettevalmistamises Välisministeerium ei osale.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa lisakulutusi riigieelarvest. Välisministeeriumi teavitamine lepingutest ja saadud andmete haldamine Välisministeeriumis ei tõsta oluliselt ametnike töökoormust. Uusi tehnilisi süsteeme ei ole vaja välja töötada.

Välisministeeriumis on kavas korraldada teiste valitsusasutuste ametnikele uue VSS-i ja uue välis teenistuse seaduse rakendamise koolitus. Selle raames käsitletakse ka määruse täitmise küsimusi.

Määruse eeldatavad tulud on mittevahalist laadi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub VSS-iga samal ajal, 1. jaanuaril 2007.

7. Eelnõu koostamine

Eelnõu esitati e-Õiguses koostamiseks ministriumidele. Eelnõu koostasid märkusteta Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Siseministeerium ja Kaitseministeerium. Eelnõu kohta tegid märkusi Justiitsministeerium ja Riigikantselei. Riigikantselei märkusi on arvestatud täielikult, Justiitsministeeriumi omi osaliselt. Märkuste arvestamata jätmist on põhjendatud seletuskirjale lisatud tabelis.